

FÖRORD

Den här boken vänder sig till dig som är nyfiken på Sveriges vanligaste arbetsplats – kontoret. Boken behandlar vilka faktorer som påverkar hur det ser ut idag och imorgon. Arbetet med boken har pågått av och till i tre år.

De senaste 15 åren har jag jobbat med kontor på olika sätt – genom min forskning och genom mitt arbete som kontorsspecialist på Brunnberg & Forshed Arkitektkontor AB. Jag har kommit att inse att kontor väcker starka känslor och är ett angeläget ämne på många sätt. I mitt arbete möter jag en aldrig sinande ström av frågor. De handlar om: Vad är egentligen ett bra kontor? Vilken påverkan har kontoret på medarbetare och organisationer? Vilka faktorer har påverkat utformningen av våra kontorsarbetsplatser historiskt sett, och vilka kommer ha en stor påverkan i framtiden? Hur tänker olika aktörer inom kontorsbranschen kring detta? Vad säger forskningen? Hur går debatten – inom kontorsbranschen och i samhället i övrigt? Vad är trenderna inom kontorsdesign?

I sökandet efter svaret på dessa frågor har jag vänt mig till forskningen och använt den specialistkunskap som jag har förvärvat som arkitekt inom detta område. Men jag har också intervjuat sexton personer som generöst bjudit på sin kunskap och sin syn på kontoret. De är alla aktörer inom kontorsbranschen, men representerar olika grenar i ämnet. I boken presenteras personerna i den befattningsroll de hade vid intervjutillfället. Syftet har varit att fånga olika perspektiv på kontor och därmed få en bra värdeomätare på vad som spelar roll för tillkomsten av våra arbetsplatser. Och sist men inte minst – vad som kommer att ha betydelse för framtidens kontor?

Det hade inte varit möjligt att skriva boken utan intervjupersonernas medverkan samt Brunnberg & Forshed Arkitektkontor AB som tillsammans med forskningsrådet Formas (forskningsanslag 259-2011-1580) finansierat mitt arbete. Jag vill därför framföra ett stort tack till samtliga.

Stockholm i januari 2014

Christina Bodin Danielsson
arkitekt SAR/MSA, Technologie Doktor Office Design

INNEHÅLL

Förord	3
Innehåll	5
TACK	7
1. INLEDNING	9
2. ETT BRA KONTOR	11
3. VAD GÖR SKILLNAD?	17
4. VARUMÄRKESBYGGANDE GENOM KONTOR	23
4.1 Varumärkesbyggande igår och idag	24
4.2 ”Stick to the concept”	26
4.3 Profilbyggnader, ”kluster” m.m.	29
4.4 Det interna varumärket	36
5. GOOGLE – EN REFERENSPUNKT	41
5.1 Googleplex – en tillämpning av ”fun workplace culture”	41
5.2 Att vara en spegelbild, stå i kontrast eller vara en ”gyllene medelväg”	45
6. FLEXIBILITET OCH GENERALITET	49
6.1 Historik	49
6.2 Olika aspekter av flexibilitet	51
6.3 Ingen vill ha ”Svarte-Petter” på hand	52
6.4 Generalitet ger flexibilitet	54
6.5 Framtidens melodi – flexibilitet i tid och rum	57
7. YTEFFEKTIVITET – FRÄMST EN KOSTNADSRÅGÅ	61
7.1 Man agerar som man blir mätt	63
7.2 Olika attityder till yteffektivitet	65
7.3 Yteffektivitet – ”en färg av många på paletten”	66
7.4 Står vi inför ett vägskäl?	67
7.5 Avslutande reflektion kring yteffektivitet	70

8.	DEN MILJÖCERTIFIERADE FRAMTIDEN	75
8.1	Miljöcertifiering – nästan ett ”skall-krav”	75
8.2	Facility management – en viktig aktör i miljöklassningens tidevarv	77
8.3	Miljöcertifiering – något av en djungel	78
8.4	Materialval, kvalitet och andra faktorer att beakta	81
8.5	Inomhusklimatet – en ”känslig” fråga	82
8.6	Mer okonventionella byggtekniska lösningar	85
9.	MEN FRAMTIDEN DÅ...	87
9.1	Framtidens ”kontorsarbetare”	87
	Generation Y	87
	En annan ”cocktail”	88
9.2	Den tekniska utvecklingen	90
9.3	Fyra viktiga framtidsfaktorer	92
	Arbetsmiljö	92
	Miljö	93
	Varumärkesbyggande	95
	Flexibilitet	97
	Andra starka trender	98
	En mötesplats	99
	Läge/placering	101
	Trender inom kontorsdesign	
	– cell-, flex-, lean- och projektbaserat kontor	101
	Det aktivitetsbaserade arbetssättet	
	– flexibla medarbetare i ett flexibelt kontor	102
	Projektkontoret	115
	Det lean-anpassade kontoret	116
	Cellkontoret	117
	Det ”prestationsfokuserade” kontoret	118
	LÄS- OCH LYSSNARTIPS	121
	BILAGA 1	
	CERTIFIERINGSSYSTEM FÖR BYGGNADER I SVERIGE	125
	SAKORDSREGISTER	127

1. INLEDNING

Denna bok handlar om kontor. Den centrala frågan som behandlas är: ”Vad är ett bra kontor?” Kontor spelar en stor roll i människors dagliga liv inte bara därför att en majoritet av den arbetande befolkningen i Sverige idag arbetar på kontor, utan också för att kontor och kontorsbyggande spelar en central roll i vår gemensamma ekonomi och på arbetsmarknaden.¹ Det finns med andra ord många perspektiv på kontor, något som tydligt framkommit i arbetet med boken. Olika yrkesgrupper talar om olika saker. De betonar också olika aspekter när de egentligen syftar på samma sak. Inom servicesidan, s.k. *facility management*, pratar man till exempel om ytoptimering, dvs. att man vill hjälpa hyresgästen att få de mest optimala lokalerna i relation till yta. Med samma fokus på optimala kontorslokaler för hyresgästen talar arkitekter i stället om att man måste skapa det mest funktionella kontoret– och i detta inbegrips den arkitektoniska helheten där inte bara funktion och bra planlösning ingår utan också den estetiska upplevelsen.

Denna bok belyser kontorets betydelse för medarbetare och organisationer liksom samhället som helhet utifrån den centrala frågan för denna bok: ”Vad kännetecknar ett bra kontor?” Denna för boken centrala frågan undersöks genom en serie intervjuer med olika aktörer inom kontorsbranschen med delvis olika perspektiv på frågan utifrån deras yrkesroll. Trots att skillnader syns tydligt mellan de olika aktörerna framgår det också en stor samstämmighet kring vilka faktorer som är avgörande för ett bra slutresultat. Omständigheter belyses som på olika sätt påverkar hur vi ser på frågan vad som är ett bra kontor. Hit hör den alltmer aktuella frågan om varumärkesbyggande och Googles roll i detta. Den ständigt aktuella frågan kring flexibilitet och generalitet – två nyckelfaktorer inom kontorsbyggande tillsammans med yteffektivitet – behandlas grundligt. Även miljöklassning och ekologiskt hållbara kontor berörs i ett eget kapitel. För den som är speciellt intresserad av detta ämne beskriver bilaga 1 olika miljöklassningssystem för byggnader i Sverige. En stor del av boken ägnas åt funderingar kring den framtida kontorsarbetsplatsen – olika trender vi kan skönja idag och vilka förändringar i samhället som kan tänkas spela roll i framtiden.

¹ Byggindustrin har de senaste åren omsatt över 400 miljarder kronor per år.
(Källa: <http://www.bygg.org/faktaostatistik>)

VAD ÄR ETT BRA KONTOR?

De intervjuer som boken bygger på utgör dess stomme, men de frågor som behandlades i intervjuerna belyses även utifrån ett forsknings- och samhällsperspektiv. En historisk syn på kontorsbyggandet och kontorsarbetet redovisas också. Syftet är att bredda diskussionen och ge läsaren ett vidgat perspektiv på Sveriges vanligaste arbetsplats – kontoret – och dess betydelse i människors liv och samhället som helhet. Boken gör dock inga anspråk på att vara fulltäckande, utan ska närmast betraktas som ett inlägg i kontorsdebatten. I slutet av boken finns ett avsnitt med läs- och lyssnartips för den som vill fördjupa sig i frågor som av utrymmesskäl inte har diskuterats i detalj i boken. Avslutningsvis går det också bra att kontakta författaren.